

Şehrin Nafizası

KONYA **Yeniğün** GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

ÇİLT: 5 • SAYI: 21

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

6 EKİM 2023 CUMA

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

**İÇİMİZİ YAKTIN GANİRE
MEKÂNI CENNET OLSUN**

DEPRESYON

FATMA
TUTAK

Mutsuzdu... (U)mut-suzluk yorgunluğuna tutulmuştu. (Ne demekse?) İçinden hiçbir şey gelmiyor, gel-se kolu kanadı kalkmıyor, kalksa... Nicedir adını koyamadığı bir isteksizlik, bir bedbinlik, bir ölüm düşüncesi... Öleceğini bilen tek canlı olmak ne kadar ağır. Bunu bilmek, bunu düşünmek, tasavvur etmek, tefekkür etmek... Bazen bu düşünceyle dipsiz kuyulara düştüğü oluyor, aklı almıyor; çıldırarak gibi oluyor. "Olamaz, öleceğim nasıl, nasıl?..."

Bize imkânsız gibi görünen şeyler bazı vakitler daha doğal, daha kabul edilebilir gelir. Misal; sabah saatleri... Sabah saatlerinde yaşlanmayı, hayatın sonlu olduğunu, ölümü düşünmek bir ikindiüstünde, güneş batarken yahut gece yarısı düşünmek kadar ağır, acıklı gelmez insana. Hayatın bir parçasıdır dolayısıyla olasıdır. Bu da insan denilen muammanın açmazlarından biri olsa gerek.

Biriken işler onu bekliyor; beklesin, şu an mümkün değil yapamaz! O ara zihni en acil işi araştırıyor. Ertelenmesi mümkün olmayan hangisi? Çocuğun beslenme çantası. Evet, evet o olmazsa olmaz. Buzdolabının kapağında asılı listeye bakıyor. Çarşamba: Haşlanmış patates, ekme, zey-

tin peynir, mandalina. Of, okul zamanı da gelmiş! Patateslerin haşlanması zaman alır, kahretsin! Neden erken davranmadı? Tencereye su koymalı. Allah kahretsin, tencere bulaşık makinesinde. Başka ne olabilir? Küçük çelik tava evet ya, o olur bunu iyi düşündü. Orta boy bir patatesin kabuğunu soyup dilimlere ayırarak attı tavanın içine. Üzerine de çaydanlıkta sabahtan kalan henüz soğumamış sudan koyarsa çabucak kaynar. Bu arada en küçüğü, henüz on aylık, sürünerek gelip eteğinden çekiştiriyor. Sümükleri akmış minicik burnunu etekliğine sildiğine bakılırsa uykusu var. Büyüğün okul zamanı geldi. Saçları taranacak, üstünü değiştirmemiş incecik pijamalarıyla dolaşüyor ortalıkta. Üstelik ayakları çıplak öylece basıyor buz gibi parkelere. Hasta olacak; sonra al başına belayı!

Küçüğü kucağına alıyor, büyüğü, yedi yaşında, bu durumu görünce kıskançlık ediyor, bir bahane uydurup mızızlanmaya başlıyor. "Karnım ağrıyor, midem de bulanmaya başladı" diyerek buz gibi parkenin üstüne bırakıyor kendini. Ay, Allah'ım şimdi çıldırarak!

İÇİNDEKİLER

- DEPRESYON
FATMA TUTAK
- MACİT SELEKLER'İN ESKİ KONYA
MEDRESELERİNE DAİR ANI VE
TESPİTLERİ
MUSTAFA ÖZCAN

- EKİM AYI HASRET AYI
TAYYAR YILDIRIM
- İÇİMİZİ YAKTIN GANİRE
ANUŞ GÖKCE

"Kalk çocuk, arkadaşların gelmek üzeredir. Şimdi zile basarlar. Hem evde ne yapacaksın akşama kadar, sıkılırsın benden söylemesi."

Çocuk saate bakıyor. Bu kez mızımızlanmaya gözyaşları da eşlik ediyor.

"Nasıl yetişeceğim?" diyor, "geç kaldım; hem..."

"Ne var ne oldu gene?"

"Hem ödevim de var."

"Hay Allah senin iyiliğini versin! Akşam sorduğumda neden ödevim yok dedin?"

"Unutmuşum."

"Yetişmez artık. Öğretmeninden özür dilersin. Koş getir önlüğünü; tarakla toka da getir!"

Bu sırada yanık kokusu geliyor burnuna eyvah, patatesler! "Unutturdun bana görüyor musun, ne halt edeceğiz şimdi?" Çocuk, don fanila mutfağın kapısında bitiyor; "ben haşlanmış patates sevmiyorum" diyor, "iyi oldu." Bu kez uzun menzilli terlik çıkıyor ayaktan hop tam isabet!

Çocuk alelacele toplanmış saçları, düğmelenmemiş yakası, ağlamaktan kızarmış gözleriyle önden gidiyor. Anne, çocuk arabasıyla hemen arkasında söyleyerek yürüyor. "Kupkuru simide talim et de aklın başına gelsin!" Çocuk, biteviye çektiği burnundan akan sümükleri yarı yalaya-

rak, yarı önlüğünün koluna sileyerek omzunu kaldırıp indiriyor.

Okul bahçesinde sıra oluyorlar. Kollarını öndekinin omzuna uzatıp hizalanıyorlar. İp gibi olmalı sıra, öylece sırayı bozmadan girecekler sınıfa. Çocuk annesini görebilmek için durmadan arkasına bakıyor. Son bir kez daha, son bir kez...

Anne onun bu halini görünce öfkesini unutuyor, içi sızlıyor. Hatta o kadar üstüne gittiği, azarladığı için kendisine kızmaya başlıyor. Vicdan azabı duyuyor yol boyu.

Küçük, arabanın içinde mışıl mışıl uyuyor. Evde işler onu bekler. Yataklar toplanacak, çamaşırlar asılacak. Kahvaltı masası öylece duruyor; hiç yoktan bir de yanık tava çıktı başına. Patates yanığı zor çıkar ovala babam ovala. Çocuk uyurken akşama yemek de düşünmeli. Hâlbuki canı hiçbir şey yapmak istemiyor. Şu sabahki programlarda doktorların anlattığı depresyon bu olmalı. Hayattan zevk alamama, günlük aktivitelerde yavaşlama, isteksizlik, iki haftadan uzun süren genel mutsuzluk hali... Ne demişlerdi çaresine? Hobi edinmek, kendini bir şeylerle oyalamak sonra temiz havada uzun yürüyüşler yapmak, dostlarla sohbet... Gerisini ortalığı toplarken düşünmeli. Depresyon zor hastalık...

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

DİLDEN GELEN

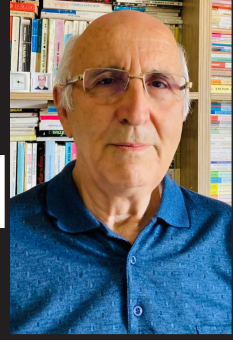
Dilden gelen elden gelmezse iş arda kalır,

Çene güçlü, akıl zayıfsa, baş darda kalır.

6 Ekim 2023

(Ahmet Sevgi)

MACİT SELEKLER'İN ESKİ KONYA MEDRESELERİNE DAİR ANI VE TESPİTLERİ

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Giriş

Türk tarihinin eski başkentlerinden birisi olan Konya, geniş coğrafyası, tarihî eserleri, sosyal ve toplumsal yaşayışı ile her zaman merak edilmiş şehirlerimizden biridir. Ahmet Hamdi Tanpınar, Konya'yı **Beş Şehir** adlı eserinde bir kültür şehri olarak nitelendirmiştir. Hz. Mevlâna'nın burada olması, Selçuklu dönemlerinden kalan tarihî eserleri, Orta Anadolu'nun merkez şehirlerinden biri olması ona ayrı bir değer katmıştır. Dolayısıyla Konya'nın uzak-yakın geçmişi merak etmemek mümkün değildir.

Konya'nın yerel tarihine dönük bilgilerin bir kısmını anı kitaplarından ediniyoruz. Son yıllarda bu konuda yazılmış anı kitaplarının Konya'nın yakın geçmişine ilişkin bir hayli bilgi içerdiğini söyleyebiliriz. Konya Valisi Nazım Paşa'nın, Ebubekir Hazım Tepeyan'ın, İbrahim Aczi Kendi'nin anıları, bunun güzel örnekleridir. Bunlara eski Akşehir Kaymakamı Bereketzâde İsmail Hakkı'nın anılarını da ekleyebiliriz. Hele anıları **Babalık** gazetesinde tefrika edilen Konya Valisi İngiliz Sait Paşa'nın (başka Sait Paşalarla karıştırılmaması için böyle denilmiştir.) yazdıkları son derece ilgi çekicidir. Orgeneral Fahrettin Altay'ın da anılarında Konya'dan bahsettiği unutulmamalıdır. Macit Selekler'in anlattıkları ise kenarda köşede kalmış, pek değerlendirilmemiştir.

Konya'nın hafızası sayılan Selçuk Es'in **Şehir Postası**'ndaki yazılarını takip eden Macit Selekler(1889-1977) geçmişin Konya'sına dair bazı yazılar kaleme

alır. Konya dışında(Antalya) yaşadığından Selçuk Es'in yazılarını ilgiyle okur, bazı konularda katkı yapar, bazıları hakkında bilgiler verir ve sonunda çocukluk dönemini geçirdiği eski Konya'nın sosyal yaşayışına, toplumsal tarihine ilişkin anılarından söz eder. Peki, bu Macit Selekler kimdir? Onu, Cumhuriyet döneminin ünlü şairlerinden Hamit Macit Selekler(1909-1974) ile karıştırmamak gerekir. Kısaca Macit Selekler, yazı dizisine "Altmış Yıl Önce Konya" adını verdiği bu anılarıyla Konya kültürüne önemli katkı yapmış ve değerli bilgiler vermiştir.

Macit Selekler, Konya doğumlu olup Simavlı Osman Efendi'nin torunudur. Babası Konya Adliyesi Hesap İşleri Memuru Mehmet Rüştü Efendi'dir. Konya'da Kalecik Mahallesi'ndeki Altınçeşme İlkokulu'nu bitirdi. Babasının Antalya'ya tayin edilmesi üzerine o yıllarda Antalya'da İdadi bulunmadığından Konya'da kaldı ve 1901- 1907 yılları arasında Konya İdadisine devam ederek, buradan mezun oldu. İdadinin bitmesiyle birlikte Antalya Mutasarrıflığı Tahrirat Kalemi' ne girerek memuriyet hayatına başladı. 1907'de başladığı bu görevini 1914'e kadar sürdürdü. 1926'dan 1951 yılına kadar da Antalya Ticaret Odası Genel Sekreterlik görevinde bulundu. Aynı yıl, 44 yıllık devlet hizmetini sonlandırarak emekli oldu. Daha sonra ticaretle uğraşan Macit Selekler 1977 yılında

hayata gözlerini yumdu.”¹

Macit Selekler'in **Yarım Asrın Arkasından(Antalya'da Kemer, Melli, İbradı ve Serik)** adlı kitabındaki şu bilgileri tamamlayıcı olması bakımından önemli sayıyoruz:

“Macit Tefik Selekler (1889-1977) Konya doğumludur. Konya İdadisini bitirdikten sonra 1907 yılında Antalya'ya gelerek Mahkeme kâtipliği ve mutasarrıflık kâtipliği yaptı. 1924'ten sonra Antalya Ticaret Odası Kâtipliği görevini uzun zaman devam ettirip oradan emekli oldu. 1914 yılından itibaren Kemer, Melli, İbradı ve Serik Nahiye Müdürlüklerinde 10 yıl süren bir mülki idare tecrübesi yaşadı. Bu süre içinde Geçiz ve Taşağıl Nahiyelerinde de kısa süreli vazife alması ile bölgeyi tanımak ve incelemek imkânını buldu. Mülki İdare görevleri esnasında kendisinden istenen raporlar doğrultusunda yöreye dair layihalar hazırlayıp üst makamlara arz etti. Bu raporları hazırlarken bölge insanının sosyal kültürel ve ekonomik durumunu inceledi. Birçok yazar ve araştırmacıya kaynak olan bu raporlar hemen kitaplarda ve makalelerde yer aldı”²

Macit Selekler, **Şehir Postası**'ndaki yazılarından başka 1975-1976 yıllarında **Yeni Konya**'da tefrika edilen ve ünlü gazeteci Mahmut Sural tarafından kaleme alınan “50 Yıl Önceden Bu Yana, Her Yönüyle Konya” adlı uzun inceleme araştırma yazılarını³ izlemiş ve orada da hem aile çevresine hem de yakın dostu, arkadaşı Naim Hazım Onat(1889-1953)'a dair bir hayli bilgi vermiştir. Bu bilgiler daha çok deneyimli gazeteci Mahmut Sural'ın kendisine yazdığı mektuplara cevap şeklinde

olmuştur. Bu mektuplarda dedesine, ailesine, eğitim ve öğretimi sırasında tanıdığı hocalarına, arkadaşlarına, o günkü medrese tahsiline ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu yazı dizisindeki açıklamalar, Şehir Postası'ndaki anılarını destekleyici mahiyettedir. Yazarın anılarını iki grupta inceleyebiliriz. İlki eğitim ve öğretimle ilgili olanlarıdır ki, bu makalenin konusudur, ikincisi ise devlet-hükümet yönetimine, Konya folkloruna ait anılarıdır. Onu da ayrı bir makale konusu yapacağız.

Öncelikle yazarın bu anıları, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde eğitim ve öğretimin nasıl olduğunu Konya özelinde gözler önüne sermektedir. O bunları anlatırken çocukluğundan 19 yaşına kadar içlerinde bulunduğu, yakınlarında, yanlarında yaşadığı ak veya kara sakallı ulema dediği sevimli insanları görür gibi olmaktadır.⁴

I-Konya'da Medreseler ve Medrese Hayatı

Selekler, öğrenciliği sırasında yetkili ağızlarından Konya'da 108 medresenin var olduğunu duyduğunu söylemektedir.⁵ Bu medreselerde on bini aşkın öğrenci bulunmaktadır. Medrese öğrencilerine “talebe yahut softa” adı verilmektedir. Gazeteci Mahmut Sural'a yaptığı açıklama da böyledir: “Benim gençliğimde Konya'da 108 medrese ve bunlarda tahsil eden on bini aşkın talebe-i ulûm olduğu söylenirdi”⁶ Konya, o zamanın bilim merkezlerinden sayılır. Medrese sayısının 108'i, öğrenci sayısının on bini olduğu görüşünü bir başka yerde de tekrarlamaktadır⁷ Bu medreselerin bir kısmını bizzat görmüş, bazılarının ise adını unutmuştur. Otur-

1 Mehmet Ali Uz, “Simavlı Ailesi”, Akademik Sayfalar, Cilt: 13, Sayı. 28, 6 Kasım 2013, s.434-437

2 Macit Selekler, Yarım Asrın Arkasından, Antalya'da Kemer, Melli, İbradı ve Serik, Antalya 2011, Kitabı Ali Yıldız ve Resul Kaya yayına hazırlamıştır. Serik Belediyesi tarafından bastırılmıştır.

3Mahmut Sural, “50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya”, Yeni Konya, Sayı: 10179, 21 Temmuz 1975, s.3 den başlar; 1 Nisan 1976'da 180'inci tefrikada biter.

4 Mahmut Sural, “50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya”, Yeni Konya, Sayı: 10390, 1 Nisan 1976, s.3 (Mahmut Sural'a yazdığı ilk mektup).

5 Macit Selekler, “Hatıralar: 60 Yıl Önce Konya”, Şehir Postası, Sayı: 19, 27 Şubat 1962, s.3

6 Mahmut Sural, “50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya”, Yeni Konya, Sayı: 10390, 1 Nisan 1976, s.3 (Macit Selekler'in Mahmut Sural'a yazdığı ilk mektup)

7Macit Selekler, “Hatıralar: 60 Yıl Önce Konya”, Şehir Postası, Sayı.; 21, 1 Mart 1962, s.3

dukuları mahallede ve çevresindeki medreselerden bazılarının adlarını zikretmektedir: Yağmuroğlu, Karahafızlar, Takva Hoca, Simavlı, Fethiye, Ziyaiyye, İrfaniye, Şeyh Efendi, Kazancızade, Büyük Karadayı, Küçük Karadayı medreseleri, Sadık Hoca, Müftü H. Ahmet Efendi, Sivaslı medreseleri gibi. Bu konuda şöyle demektedir:

“Evimiz Kalecik mahallesinde şimdiki PTT binasına yakındı. Karahafızlar, Yağmuroğlu, Takva Hoca, Fethiye, Ziyaiye, Muhaddis Şeyh Efendi, Yalvaçlı Karağa (yahut Ağaoğlu), Kazancı ve nihayet Simavlı Hoca Fettah Efendi daire(-medreseleri) hep civarımızda idi. Hükümet Konağının arkasını başlangıç sayarak Alâaddin eteklerine kadar bu semt adeta bir üniversite sitesi halinde idi.” (Mahmut Saral’a yazılan ilk mektuptan)

Bu medreselerin çoğu Hükümet Konağı’nın arka ve yan taraflarında toplanmışlardır. Buna göre şimdiki Postane, Şerafettin Camii, Sanayi Mektebi, İplikçi Camii ve Alâeddin tepesinin eteği, medrese muhiti olarak adlandırılabilir.

Medreseler kendilerine has mekânlardır. Öğrenciler burada yaşarlar, birbirleriyle kaynaştıkları gibi kuvvetli arkadaşlık kurarlar. Kişilikleri buralarda gelişir. Macit Selekler, medreseleri yapı olarak şöyle tasvir etmektedir:

“... Medreselerin çok çok dört köşe bir arsa üzerine yapılmıştır. Ortada kalan açık saha bahçe gibi kullanılır, müsait olanında meyve ağaçları olur, ufak ölçüde sebze de ekilebilir. Bu bahçenin dört yanında hücreler sıralanmıştır. Medresenin kapısının yanı gibi en mutena yeri müderrise mahsus dershanedir. Dershaneler genişçe ve bazen bölmeli iki oda halindedir. Medresenin içinde ya bir cami vardır yahut genişçe bir odası mescit yapılmıştır. Büyük camilerin yanında olan med-

resede bile bir mescit vardır. Çünkü bu mescitler ders vermek için de kullanılır.”

Köylerden gelen öğrencilerin bulunduğu dikkate alınarak bazı medreselerde ahır da vardır. Ayrıca şehire, pazara gelen ve medrese yahut medreseliler ile ilgisi olanların hayvanları da buraya bağlanır. Medresenin bahçesi ise gübre biriktirmeye yaramaktadır.⁸

Macit Selekler, içinde Naim Onat ve akrabası Tevfik İzel ile çocukluğunun ve ilk gençlik çağının “asude günlerini geçirdiği” Yağmuroğlu medresesini şöyle tasvir etmektedir:

“... 17 tane hücresi, bir bölmeli dershanesi vardı. Hücreler yüksekçe mevkide medresenin bahçesine bakar bir pencereci takriben 3x3 dokuz metre karelik küçük bir odadır. Hepsinin içinde ‘çağlayan’ denilen bir yer lavabosu var, talebe burada abdest alır, yıkanır, duvarda kitaplık yapacak bir eşyasını koyacak bir olmak üzere iki de dolap var. Hücrenin mevkii yüksek olduğundan terasa gibi kullanılacak üstü örtülü seki de var. Bu hücreler aslında bir talebe için düşünülmüş olduğuna göre bir insan için kâfi konforlu demektir. Her talebe kardeşi veya akrabası olmazsa köyünden veya başka yerden 10-15 yaşında bir de çömez bulundurduğuna göre ufak tefek hizmetlerini de onlar gördüğünden ona dersiyle meşgul olmaktan başka iş olmaz.”⁹

II. Abdülhamid devrinde “hücre-nişin talebe-i ulûm” askere alınmaz. Bunun maalesef eğitim ve öğretime olumsuz yansımaları olmuştur. Çünkü öğrenci, gerçekten ilim tahsil etmeye mi, yoksa askerlikten kaçmaya mı gelmiş, pek bilinemez. Bu durum imtihanla belli olabilir. Ancak padişah, bu imtihan mecburiyetini de kaldırarak, ancak Redif taburu

8 Macit Selekler, “Hatalar: 60 Yıl Önce Konya”, Şehir Postası, Sayı: 21, 1 Mart 1962, s.3

9 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı: 22, 2 Mart 1962, s.3

binbaşılığının (askerlik şubesi re-
isliğinin) her yıl öğrencileri yok-
lama usulünü koymuştur. Okumak
mecburiyetini kaldıran bu durum,
medreselerin asker kaçaklarıyla
dolup taşmasına sebep olmuştur.
Macit Selekler, aynı yazısında
yoklama zamanı yapılan kayırmaları,
yolsuzlukları, aracılıları, iş takipçilerini ve bundan nemalananları da hikâye etmiştir. ¹⁰

Macit Selekler, müderrislerin ve talebenin geçim meselesini de ele almıştır. Ona göre bazı medreselerin ufak tefek bile olsa vakfı yoktur. Dolayısıyla geliri de bulunmamaktadır. Maaş alan müderrisi de olmamaktadır. Öğrenci ikamet ettiği medreseye bir ödeme yapmaz. Ona ders okutan müderrisler için bir ücret vermesi âdet değildir.

Öğrenci de müderris de geçimini kendisi temin eder. Müderrislerden mal mülk sahibi olanlar, ziraattan, ticarettten geliri bulunanlar hariç, diğer kanaat sahibi hocaların ve talebenin gelir kaynaklarını anlatmaya çalışan yazar, bunların cer, zekât, fitre ve sadaka paraları, ders haricinde zevkli bir meşguliyet diye belirtilen kaşıkçılık gibi ufak zanaatlar, medresenin bahçesinden yararlanma gibi yollar olduğunu bildirmektedir. ¹¹

II. Medrese Eğitim ve Öğretimi

Bilindiği üzere, “İlim Çin’de de olsa iste”, “İlim, kadın-erkek bütün Müslümanlara borçtur”, “İlmi beşikten mezara kadar iste” gibi Peygamberimizin emir ve tavsiyeleri neticesinde medreselere giden insanlar, orada, Macit Selekler’in ifadesiyle adeta ömür çürütürlerdi ¹²

Macit Selekler’in de belirttiği gibi medreselerde dinî ilimler öğretilir. Bu ilimlerin ise Arapça

kitaplardan öğrenilmesi zaruridir. Çünkü kitaplar Arapça yazılmıştır. Hal böyle olunca bir medresede öncelikle Arapça öğrenmek gerekmektedir. Bu dille yazılmış eserleri inceleyebilmek için buna ihtiyaç vardır. Buna göre medreselerimizin ilk görevi, öğrenciye Arapça öğretmektir. Macit Selekler, medreselerdeki Arapça öğretim yöntemlerini beğenmemektedir. Kurulan usul, yani tutulan yol pek eskidir. Yazar, bu öğretim tarzını uzun uzun eleştirmekte ve onun yani bu klişe eğitim ve öğretim yapısının bozulmasına asla izin vermediğini belirtmektedir. ¹³

Selekler’in anlattığına göre medreselerde, çömezleri okutmak, bulunduğu hücrenin yaşlı öğrencisinin görevidir. Bu devre, ilk mektep tahsili demektir. Öğrenci sarf ve nahiv, mantık, dinî bilgiler gibi dersleri ikamet ettiği medresenin müderrisinden almak zorundadır. Eğer başka bir yerde başka hocaya giderse hocası darılır ama bazı müderrisler bir ilim dalında uzmanlaşmışlardır. “Fılan hoca mantık ilminden çok iyidir, çok iyi anlamakta ve anlatmaktadır” denildi mi öğrenci mantık dersleri için o hocaya gider.

Sarf ve nahiv gibi dersler sabahleyin verilen derslerdir. Yani Arapçayı öğrenmeye aittir. İkinci dersleri dinî bilgiler içeren derslerdir. Medrese tahsilinin muayyen bir düzeni, zinciri vardır. Yazarın belirttiğine göre bu zinciri bir talebe bazen yirmi yılda tamamlar. Daha sonra da icazet alır. Bu tahsil düzeni yahut usulünün değiştirilmeden sürdürüldüğü görülür. Çünkü kimse tedris usulünde bir yenilik yapmaya cesaret edememiştir. ¹⁴

Bu bilgiler konusunda öğrencinin kendi hocasından ders almak mecburiyeti yoktur. Öğrenci hangi

10 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı: 22, 2 Mart 1962, s.3

11 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı:24, 5 Mart 1962, s.3

12 Macit Selekler, “Eski Konya Kıyafetleri”, Şehir Postası, Sayı. 702, 2 Haziran 1964, s.2

13 Macit Selekler,“Hatıralar: 60 Yıl Önce Konya”, Şehir Postası, Sayı: 19, 27 Şubat 1962, s.3

14 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı.20, 28 Şubat 1962, s.3

dersi almak istiyorsa, o dersi veren müderrisin dersine gider. Macit Selekler buna şöyle bir örnek vermektedir: Sözcüleri Yalvaçlı Ömer Efendi'nin Alâeddin Camii'ndeki ikinci derslerine pek çok öğrenci gelir. Ders bitiminde camiden topluca çıkarlar. Selekler, onların tepeden beyaz sarıklarıyla topluca inişlerini beyaz köpüklü dalgalara benzetmektedir.

Hayatla birlikte eğitim ve öğretim sistemimiz de değişir ve gelişir. Medreseler de bundan etkilenirler. Konya'nın ünlü müderrislerinden Şeyhzade Ziya Efendi, sabah derslerine hikmet, kimya, coğrafya, tarih ve emsali dersler eklemiş ve bunları da zamanın idadi mekteplerine özgü Türkçe kitaplarından okutmaya başlamıştır. 1906 yılında Macit Selekler, bu derslere birkaç kez gittiğini söylemektedir. Medresedeki eğitim ve öğretimin çağın gerisinde kalmaması gerektiği bazı müderrisler tarafından da kabul edilir olmuştur. İşte Şeyhzade Ziya Efendi böyle birisidir. Nitekim 1908 inkılâbından sonra "İslah-ı Medaris" adıyla yepyeni bir medrese kurmuş; bu medrese, eğitim ve öğretim programlarına, Uzak Doğu'ya özgü dil dersleri koymuş, bu dilleri öğrenecek olan öğrenciden ileride İslam misyoneri gibi çalışmasını beklemiştir. Ne yazık ki buna benzer girişimler I. Dünya Savaşı yüzünden başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Macit Selekler'den öğrencilerin medreselerdeki hayatları üzerine de bilgiler ediniyoruz. Onun anlattığına göre öğrenciler arasında arkadaş anlamında "şerik" kelimesi kullanılır. Medreselerde de öğrencilerin hususi hayatları vardır. Asker kaçağı yoklama öğrencileri geçtikten sonra hücrelerde kalan iki üç arkadaş arasında kuvvetli dostluklar oluşur, bunlar kış günlerinde kendi aralarında eğlenceler tertiplerler, helva sohbetleri yaparlar. Çok çalışkan öğrenciler hariç,

herkes bu eğlencelere katılarak hoşça vakit geçirir.¹⁵

Öğrenciler arasında çalışkanlık konusunda ciddi bir rekabet yaşanır. Bu rekabet esnasında bazıları, diğerlerini geçebilmek için başını kitaplardan kaldırmazlar. Bunlar sürekli çalışmayı ilke edinmiş olanlardır. Öğrencilerin, üzerine kitap koydukları bir çeşit küçük masa denebilecek peş tahtaları vardır. Peş tahtası bağdaş kurulu oturulduğu zaman kucağa alınır. Macit Selekler, gene de pek çok öğrencinin, kitabı yere bir yastığın üzerine koyup, yüzükoyun uzanarak öyle ders çalıştığını söylemektedir. Hatta bunların bazıları uyumamak için çeşitli önlemler aldıklarını ifade etmektedir.¹⁶

Selekler'in anlattığına göre medreseliler yılın dokuz ayında dersleriyle meşgul olurlar. Recep, Şaban, Ramazan aylarında yani üç aylarda tatil yaparlar. Bu aylar yaza da gelse, kışa da rastlarsa tatil olur. Öğrenci ve müderrislerden, "Hoca" adını kazanmış, öğrenciliği kalmamış ve müderris de olamamış sarıklılardan bir kısmı; köylerine, memleketlerine veya alıştıkları misafirperverliği ve cömertliği hakkında bilgi topladıkları yörelere, sılaya veya cerre giderler.¹⁷

Öğrenciler yemek sorunlarını kendileri çözmektedirler. Yemeğini gaz ocağında veya mangalda ya da bizzat kendisi veya çömezi pişirir. Köyünden getirdiği kuru yufka ekmeğini su serpererek yumuşatır ve öyle yer. En çok pişirilen yemek bulgur pilavı, un çorbasıdır. Öğrencilerin varlıklı olup olmamasına bağlı olarak hücreler sobayla, mangalla ve nefesle ısıtılır.

Öğrencinin medresedeki tek düze hayatını değiştiren önemli olaylardan birisi de icazet alma törenidir. Macit Selekler, bu törenler hakkında bilgi vermiş ve bunların bugünün diploma törenlerine benzemediğini bildirmiştir:¹⁸

"İcazet alma bir mektep haya-

15 Macit Selekler, a.g. yazı, , Şehir Postası, Sayı: 25, 6 Mart 1962, s.3

16 Macit Selekler, a.g. yazı, , Şehir Postası, Sayı: 25, 6 Mart 1962, s.3

17 Macit Selekler, a.g. yazı, Şehir Postası, Sayı: 24, 5 Mart 1962, s.3

18 Macit Selekler, a.g. yazı, Şehir Postası, Sayı: 25, 6 Mart 1962, s.3

tı gibi muayyen sınıfı bitiren bir öğrenci topluluğunun senenin muayyen bir gününde diploma almasına benzemezdi. O zamanın tabiriyle ulum-ı aliye ve âliyede tekmiil dürüş eden bir veya tesadüf birkaç talebe asıl müderrisi olan hocadan icazet alırdı. Bu icazet merasimi hocanın daveti üzerine dershaneeye gelen ulemandan bazı hocaların huzuruyla dualar okunarak mütevazı bir törenle icazetnamesi verildiği olmakla beraber icazet alacak talebelerin hali vakti yerinde ise onların tertip edecekleri yemeli içmeli, eğlenceli törenlerle de yapılırdı”¹⁹

III- Konya'daki Bazı Müderrisler:

Konya'daki 108 medresenin her birinde hoca bulunmaktadır. Selekler'e göre, "Cübbeli, kallavi sarıklı, kelli felli bin seksen hoca" vardır. Bunların çoğunun medreseleri yoktur. Kimi bir camide sabah veya ikindi dersi verir, kimi vaizlik eder.²⁰ Bu kalabalık hoca grubu içinde Selekler'in bizzat tanıdıkları, hakkında bilgi edindikleri de vardır. Evinin konumu da ona bu imkânı vermiştir. Yazar şöyle anlatıyor:

"Evimiz Kalecik mahallesinde şimdiki PTT binasına yakındı. Karahafızlar, Yağmuroğlu, Takva Hoca, Fethiye, Ziyaiye, Muhaddis Şeyh Efendi, Yalvaçlı Karaağa(yahut Ağaoğlu), Kazancı ve nihayet Simavlı Hoca Fettah Efendi daire(medreseleri) hep civarımızda idi. Hükümet Konağının arkası başlangıç sayarak Alâeddin eteklerine kadar bu semt adeta bir üniversite sitesi halinde idi.

Simavlı Hoca dedem olduğu için o vakit dedemin yerine müderris olan halamın kocası Samancı Zade Mustafa Efendinin idaresinde olan medreseye bizim medrese derdim. Halazadelerim Osman, Ahmet, dayım İrfan, teyzedem Rızaki bunlar hem medrese hem

Darülmualimîn talebesi idiler, bunların yanlarında mektep tatillerim o medresede ve mahalle arkadaşlarım Naim Hazım ve Kürt Ali Efendi zade Tevfik ile de onların sahip oldukları Yağmurlu Medresesi'nde geçirdi. İdadi tahsili yaptığım için medrese tahsili yapmamıştım ama günlerim medreselerde ve medreseliler ile geçtiği için ben de bir medreseli idim. Sivaslı, Sadık Hoca, Yusuf Hoca, Çumralı Emin Hoca, hocalarımdı. Şeyh zade Ziya, Hamdi zade Abdülkadir Musa Kâzım gibi genç hocaların sohbetlerinde bulunduğum, Ziya ve Yalvaçlı gibi derslerini dinlediğim olmuştum. Hulâsa bir yarım medreseli idim.²¹

Macit Selekler, ilkin Gurtlak Hoca'dan bahsetmiş, onu görmemekle birlikte hakkındaki menkıbeleri nakletmiştir. 1905' de Hacca gittiğini, orada vefat ettiğini, "laübali konuşabilen ender kişilerden" olduğunu, yoksulluktan çok söz ettiğini, hatta bu konuyu işleyen bir şiiri bulunduğunu bildirmektedir²²

Selekler'in Konya idadisinde kendisinden altı yıl Arapça dersi aldığı hocası Çumralı Emin Efendi'nin kendine özgü bir şahsiyeti vardır. Derslerinde hürriyet fikirleri telkin eder. Hür fikirlidir ama hoş görülülü değildir. Derslerinde hiddet ve şiddet gösterir, öğrencileri çok sık azarlar.²³ Sultan Hoca ise ufak yapılı, ihtiyar bir sarıklı hocadır. Ramazan'da Kapı Camii'nde vaaz verir. Anlattıklarının çoğu İsrailiyât denilen ibret verici hikâyelerdir. Ziyafeti çok sever. Hatta onun bu zaafı meclislerde sık sık konuşulur.²⁴

Kisesarlı(Kilisehisarlı)Hoca, Macit Seleklerin komşusudur. Medresesi yoktur. "Şişman, hökelekli, gösterişli" bir hocadır. Kapı Camii'nde vaaz verir. Sultan Hoca gibi yemeğe, içmeğe düşkündür. Bilgisine çok güvenilir. Hükümet erkânından çok kişi onun vaazlarını izler. Vaazlarını ilgi çekici hale getirmesini bilir.²⁵

19 Macit Selekler, a.g. yazı, Şehir Postası, Sayı: 25, 6 Mart 1962, s.3

20 Macit Selekler, "Hatıralar: 60 Yıl Önce Konya", Şehir Postası, Sayı: 10, 16 Şubat 1962, s.2

21 Mahmut Sural, "50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya", Yeni Konya, Sayı: 10390, 1 Nisan 1976, s.3 Macit Selekler'in Mahmut Sural'a yazdığı ilk mektup), s.3

22 Macit Selekler, "Hatıralar: 60 Yıl Önce Konya", Şehir Postası, Sayı: 7, 13 Şubat 1962, s.3

23 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı: 8, 14 Şubat 1962

24 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı: 9, 15 Şubat 1962, s.3

25 Macit Selekler, a. g. yazı, s.3

Kabak Hoca o yılların genç hocalarındandır. Temiz, düzgün giyinen birisidir. Merhametli, şefkatlidir. Hiç şiddet göstermez. İdadi 'de ilk sınıflarda Selekler'in tarih hocasıdır. Yazar onun ders verişini şöyle anlatmaktadır:

"Ders veriş, müzakere ediş, imtihan ediş talebeyi hiç sıkmaz, belki sevinç verirdi. Çünkü meselâ imtihanda talebeye 'Sultan Fatih yedinci padişahımızdı, İstanbul'u fethetti değil mi oğlum?' der, 'Evet efendim, Sultan Fatih yedinci padişahımızdı, İstanbul'u o fethetti' diye cevap alır, sual ve cevaplarla imtihan ettiği talebeye bir aferin der, dolgun numara atardı. Konya halk ağzını aksanlarından hiçbir şey bozmadan en koyu konuşan o idi."²⁶

Selekler, yine aynı yazısında bu defa Sadık Hoca'dan bahsetmektedir. Oğlu Ethem'in obez olduğuna işaret eder. Sadık Hoca'nın kendisi de şişman; boylu boslu, aksakallı, gösterişlidir, sarıyı da bir hayli büyüktür. Yazarın ders hocasıdır. Biraz safca bir yanı olduğu için öğrencilerin şakalarına muhatap olursa da ağırbaşlılığını kaybetmez.²⁷ Sıvaslı Ali Kemalî Efendi için ise ayrı bir parantez açar. Döneminde, Konya'nın en makbul bilimlerde, en yüksek mevkiiyi ona verir. İdadi'den dinî dersler hocasıdır. Derin bilgisi, hürriyetperver yönü ile dikkati çekmiştir. Onun neden Bektaşilikle suçlandığını anlatan yazar, Ali Kemalî Efendi'nin Delibaşı olayında şehit edilmesine değinmiştir.²⁸

Macit Selekler'in üzerinde en ayrıntılı bilgi verdiği hoca, Ayaşlı Şakir'dir. Ciddi, vakarlı, yüzü hiç gülmeyen bir hocadır. Öğrenci ondan hem çekinir, hem hürmet eder. Ders işleyişi ilgi çekicidir.

Sınav kâğıtlarını hiç okumaz. Öğrenciyi tokatlar ama tokattan başka asla bir ceza vermez. Sınıfta kimseyi bırakmaz. Onun öğrencisi ikmale kalmak nedir bilmez. Devlet onu ödüllendirerek Tokat'a müdür olarak atayacaktır. Selekler, bu hocasının Tokat'taki yaşayışına, tekrar Konya'ya dönüşüne, ailevi sorunlarına, son dönemdeki yaşayışına, şiirlerine, tasavvufî yönüne dair açıklamalarda bulunmuş, hatta hastalığına ilişkin bilgi vermiştir.²⁹

Yazarın tanıttığı müderrislerden birisi de Hafız Kadı'dır. Konya'ya Trablus Şam'dan gelmiştir. Kısa boylu, ufak tefek ama cübbesi geniş, sarıyı büyüktür. Görünüşüyle "kalabalık bir cüsseye sahip bir adam" izlenimi vermektedir. Yeğeni, Macit Selekler ile birlikte Konya idadisinden mezun olmuştur. Ona yönelik en sert eleştirisi; miras işlerinde, şer'î mahkemede ki bazı uygulamalarında yeterince hassas olmamasıyla ilgilidir. Naim Onat'la birlikte arkasında sahura kadar teravih namazı kılan Macit Selekler, o gece yaşadıklarını yazısında anlatmış, imametini beğenmediklerini ifade etmiştir.³⁰

SONUÇ

Macit Selekler, "Kırkambar" adını koyduğu bir mecmuaya birtakım notlar, fıkralar, isimler not eder. Bunların çoğu yalnız kendisini ilgilendirmektedir. Bir kısmı ise yaşadığı zamanın hatıralarıdır. Bu hatıraların "Kırkambar"da not halinde kalmasına gönüllü razı olmaz. O not sırasına göre bunları anlatmaya karar vermiştir.³¹

Konya'da eğitim ve öğretim sorunu üzerinde kim duruyorsa, Cumhuriyet öncesi eğitimi ve öğretimi göz önünde tutması gerekmektedir. Bu eğitimin büyük bir çoğunluğunun medreselerde

26 Macit Selekler, a.g. yazı, Şehir Postası, Sayı: 11, 17 Şubat 1962, s.3

27 Macit Selekler, a.g.yazı, Şehir Postası, Sayı:11, 17 Şubat 1962, s.3

28 Macit Selekler, a, g, yazı, Şehir Postası, Sayı: 12, 19 Şubat 1962, s.3

29 Macit Selekler, a.g. yazı, Şehir Postası, Sayı: 15, 22 Şubat 1962, s

30 Macit Selekler, a.g.yazı, , Şehir Postası, Sayı: 16, 23 Şubat 1962, s.3

31 Macit Selekler, a.g. yazı,, Şehir Postası, Sayı: 7, 13 Şubat 1962, s.3

gerçekleştirildiği bilinmektedir. O devrin meşhur müderrisleri, Tavaslı Hoca, Sivaslı Ali Kemali, Yalvaçlı, Hadimli Vehbi, Aksekili Mehmet, Şeyhzâde, Riyaz ve Ziya'dır. Bunlar birer ilim otoritesi sayılır. Musa Kazım Efendi, Ereğlilili Salim, Eyüp Sabri, Naim Onat, yeni yetişmekte olan kabiliyetli gençlerdir.

Özetle Sivaslı gibi halim selim, Çumralı gibi hadit meşrep sert ve öfkeli çehrelili, hangi tip olursa olsun kalkık burunlu pabuçları, alaca veya Şetari üç peşli entarileri, altında elifi şalvarları bir tutam uzunluğundaki sakalları ile Aladağlı'dan Çumralı'ya kadar hepsi muhatabına hürmet telkin eden adamlardır.³² Yazar ayrıca Kürt Ali Efendi, Samancı Mustafa Efendi, Sadık Hoca gibi hocaların birer medrese sahibi olduklarını bildirmektedir.³³

Öte yandan Macit Selekler, sözü bir ara medreselerin yıkılması mı yoksa ıslahı mı gerektiği sorusuna da cevap aramış ve Yeniçeri ocağı

örneğini vermiştir. Nasıl muntazam bir ordu kurmak lazım geldiğinde Yeniçeri ocağı yıkılmışsa, "modern ilim yolunda başarılı olmak için de" medreselerin tarihe karışması zaruri idi" demiştir.

Yine yazar bu yazı dizisinde okutulan dersler, öğrencilerin ve müderrislerin maddi durumları, kazançları yahut varsa bunların kaynakları üzerinde de durmuştur. Programlarda statik yapıya dikkat çekmiştir. Önceliğin Arapça öğrenmekte olduğunu belirtmiştir. Bazı müderrislerin eğitim ve öğretim hizmetlerine işaret etmiştir. Medreselerin adlarını ve buldukları çevreyi vermiştir. Medreselerin mekân olarak genel bir yapısı bulunduğunu söylemiştir. Medrese eğitiminin nasıl bozulduğunu da bu yazı dizisinden öğrenmek mümkündür. Özellikle askerlik hizmetinden kaçmak için bunu fırsat sayanlar olduğunu göstermiştir. Bu arada en tepedeki yöneticilerin medreseleri nasıl kayırdığını anlatmıştır.

32 Mahmut Sural, "50 Yıl Önceden Bu Yana Her Yönüyle Konya", Yeni Konya, Sayı: 10390, 1 Nisan 1976, s.3 (Macit Selekler'in Mahmut Sural'a yazdığı ilk mektup)

33 Macit Selekler, "Hatıralar: 60 Yıl Önce Konya", Şehir Postası, Sayı: 21, 1 Mart 1962, s.3

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

تیغ حلم از تیغ آهن تیزتر بل ز صد لشکر ظفر انکیزتر

Hilim kılıcı demir kılıçtan daha keskin,
hatta yüzlerce ordudan daha üstündür.
(Hz. Mevlânâ)

HİLİM KILICI
Bil ki yumuşak huyluluk demir kılıçtan daha keskindir,
Ama dikkat et, haline bakıp demesinler, bu miskindir.
6 Ekim 2023 (Ahmet Sevgi)

EKİM AYI HASRET AYI

TAYYAR
YILDIRIM

Tohum toprağa düşünce bir umut başlar ekende. Toprak, ekeni hiç yanıltmadı çünkü. Onun emeğine, alın terine hep karşılık verdi. Eğer zaman zaman emeği karşılamaya gücü yetmediyse, bağrında yetişenleri sellere, yanına, rüzgâra verdiyse bunun sorumlusu kendisi değil, onu hor kullanan insanoğluydu.

Ne diyor Aşık Veysel?

KARA TOPRAK

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sâdik yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldu
Benim sâdik yârim kara topraktır

...

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yârim kara topraktır.

Toprak ve Ekim ilişkisi insanoğlunun yeryüzünde indirilmesinden bu yana hep ona fayda sağlamak üzerine olmuş.

Çocukluğumda sabah erkenden kalkar bir çift öküzümüzü ahırdan salar (çıkarr), karasabanı eşeğe yükler iki-üç kilometre uzaktaki taşlık ve küçücük tarlalarımızı sürmeye giderdik babamla. Çifti koşar ben önde babam sabanın kuyruğunda akşamla kadar o tarlayı sürer, ikilerdik(tek-rar sürmek) . Babam tohum dolu heybeyi omuzuna atar, sağ elini heybenin gözüne daldırır daldırır tarlaya serpiştirirdi. Buna 'ekin ekme' derdik. İşte buradaki 'ekmek, ekim' ifadesi 12 aylık takvimdeki 'Ekim' ayının adı olmuş.

Tohumu tarlaya ektikten sonra karasabanı koşumdan söker onun yerine T şeklindeki 'sürge'yi koşar üzerine biner ve tarlayı 'sürgeler'dik. Yani 'kesek' (tez-ek)'leri süргеğe ezdirir toprağın düzgün hale gelmesini sağlardık. Daha sonra sürgeyi söker tekrar karasabanı koşar, dereler biraz geniş ve derin olsun diye, saban demiri ile okun birleştiği yere meşe dallarından elli santim uzunluğunda çalı ve yaprak destesini yerleştirir, kışın kar

suları tarlayı bozmasın ve sular bu derelere yönelsin diye uygun yerlerine küçük dereler açardık. Sonrası Allah Kerim, yağmur olur da toprağı kandırırsa haziran aylarının sonra temmuz aylarının başında el oraklarıyla biçim tavına gelirdi.

Rahmetli babacığım o kış kıyamet günlerinde sürekli olarak o ektiğimiz tarlaların yanına gider gelirdi. Meğer o gidiş gelişleri hep kontrol içinmiş. "Acaba ekin topraktan 'bitti' mi yani filizlendi mi, kış suları tarlayı bozdu mu köyün başıboş gezen hayvan sürüleri ekini yedi mi v.s durumları öğrenmek için kontrol maksatlı gider gelirmiş.

Eğer mahsul iyi olmuşsa babamın keyfine diyecek olmazdı. Yine hayvan ve insan gücüyle ekinin biçilmesi harmana getirilmesi ve hasat mevsimin bereketli geçmesi babamı hep neşelendiren hususlardı.

Anadolu insanının durumu hep aynıydı. Hele dağ köylerinde çor çocuk beslemek onları büyütüp gelin damat etmek hep çileli işler olmuştu. Köy hayatını, dağ hayatını yaşamış birisi olarak o günleri hep özlemle yâd ediyorum. Bu duygularla sizleri HASRETİNE GELDİM şiirimle başa bırakıyorum.

**HASRETİNE GELDİM
(BİR ÖZLEM HİKÂYESİ)**

Günlerdir dolaşırım şu heybetli dağlarda,
Başı hayli dumanlı, yaşlı, dertli dağlarda...
Özlemişim yıllardır geçmediğim yolları,
Dört bir yanı kaplamış; yavşan, kekik dalları.
İçimde bir sevinç var, yüreğimde merhamet,
Yürüyorum böylece ben Allah'a emanet.
Hasretimden depreşti kalbimdeki heycan,
Cıvıldaşıyor kuşlar, dört yanımda aşıyan.
Yavaş geçsin zamanım doya doya gezeyim,

Bu eşsiz manzarayı boydan boya gezeyim.
İlerledim bir müddet, ulaştım tam tepeye,
Benzettim Toroslar'ı pırlanta bir küpeye.
Bin bir çeşit nebat var hayat dolu orman-
da,
Huzur da var ortamda, dertlilere derman
da...
Dallarından sarkmışlar hep yaban erikleri,
Bekletmeyeyim artık şu bizim Yörükleri.
Yüzüme su çarpayım, Sarı Taşlı Çeş-
me'den,
Çadırlara varayım, gün batıya düşmeden.
Hangi yere bakayım, hangi sudan içeyim?
Her karıştı hatıra, bakıp nasıl geçeyim?
Yürüyorum otlakta, papatyalar kokuyor,
Ne Büyük Bir Sanatkâr, böyle güzel doku-
yor.
Bakıyorum güneye, gelincikler kızılı,
Bin bir renkli çiçekler sıra sıra dizili.
Hepsi birden tutturdu yanık, hazin bir
türkü,
Söylenen o türküyle zenginleşti bu öykü.
"Çiğdemli yazıları, körpeydi kuzuları,
Allah anlıma yazmış bu kara yazıları."
Bitmeyin zamanlarım, bitmeyin nolur bu-
gün.
Belki ömrüm yetişmez, hayat son bulur
bugün.
Şu ihtiyar ağaçla bir hasbihal edeyim,
Sonrasında nereye isterseniz gideyim.
Henüz beş yaşlarımda tanışmıştım onun-
la,
O zamanlar gözlerimle konuşmuştum
onunla.
Üveyikler yurt tutmuş, yuva yapmış da-
lına,
Kovuğunda arılar, petek örmüş balına.
Nergisler el ettiler şu karşiki yamaçtan,
Kıskanıyorlar beni beş yüz yıllık ağaçtan.
Aradım koyaklarda çocukluk yıllarımı,
Aradım özlemimle o yokluk yıllarımı.
Koruluktan geçerken gülümsedi ardıçlar,
Seslendi uzaklardan, su içtiğim sarnıçlar.
Özlemişler belli ki yıllar geçti aradan,
Otuz altı yıl sonra geçiyordum buradan.
Dediler ki hep birden; "beyazlamış saçla-
rın,
İhmal ettin bizleri katmerlendi suçların.
İnsan sevdiklerini, bırakır da gider mi?
Gölgemizde eğlenip vefasızlık eder mi?"
Öne eğdim başımı, yutkundum bir kaç
kere,
Öylece kalakaldım soluksuzca bir süre.
"Başım öne eğdiren sanmayın ki utancım,

Dinleyin anlatayım, dinsin benim bu san-
cım.
Işık yoktu, yol yoktu, mecbur kaldım git-
meye,
Mecbur kaldım sizleri böylece terk etme-
ye.
Taş duvarlı, sıvasız, toprak damlı evleri,
Anılarla bıraktım, içi gamlı evleri.
Işıltılı bir hayat çağırmıştı 'gel' diye,
Gözlerimi boyayıp sundular bir hediye."
Bir yudum suya hasret beklediğim ak-
şamlar,
Hayalleri uç uca eklediğim akşamlar.
Artık, bundan sonrası benim için milattı.
Şehre göçmekten gayrı her şey teferruat-
tı.
Ulaşmak için çıktım, yürüdüm geceleri,
Anlatmakla bitmez ki daha var niceleri.
Cazip gelen ne varsa yığmışlardı şehire,
İstesem de imkânsız, tercih yoktu tehire.
Kopardılar köyümden, hepsi de bir plandı,
Şehirler hep "gerçektir", köyler külli "ya-
landı."
Çıkalım bu girdaptan, dönelim mevzumuz-
za
Daha çok yer gezelim, verip omuz omuz-
za?
En son gördüğüm zaman şu dere coşuyordu.
Derenin kenarında bir adam koşuyordu.
O adamın üstünde bembeyaz bir elbise,
Yaklaşınca gördüm ki babam imiş meğer-
se.
Ah babam, sen ömrünü bu dağlarda tü-
kettin,
Yine Allah bilir ya, sen cenneti hak ettin.
Tüm babalar, analar babam gibi yaşadı.
Neticede, evlatlar köyü şehre taşıdı.
Zaman geçti anladım yanlış imiş olanlar
Harabeye döndürdü şehirleri talanlar.
Ne komşuluk ne dostluk, aramayın yok
oldu.
O değerler tükendi, onlar öldü, çok oldu.
Sevgiyi helak etmiş, parasal pazarlıklar.
Doldurmuş caddeleri, çok katlı mezarlık-
lar.
Köyleri bitirdikçe kısıtlandı üretim,
Yaylalar öksüz kaldı, yazılırsa hep yetim.
Tarlalar tohum bekler, açılıyor Anadolu,
Evlatlar gurbet elde, sılalar ana dolu
Tükenmiyor arzular, çağırır dağlar beni,
Ah benim özlemlerim, kavurur, dağlar
beni.
*Tayyar Yıldırım

İÇİMİZİ YAKTIN GANİRE

ANUŞ
GÖKCE

Eylül ayı insanlara hüzün getiren bir aydır. Ağaçların yapraklarını dökerek tabiatı ölüme, bir yeniden doğuşa hazırlar. Bizlere de daima ölümü hatırlatır.

Bu Eylül, ölümü hatırlatmakla kalmadı, sırak diye suratımıza yapıştırdı. 28 Eylül'de vefat eden Azerbaycan Milletvekili Ganire Paşayeva'nın ani ölümü yüreğimize kurşun dökmüşçesine yaktı geçti. 3, 4, 5 ve 6. Dönem milletvekili olan Ganire Paşayeva, Ermenilerin Dağlık Karabağı işgal edip soykırımı yaptıkları esnada Azerbaycan ordusunun yanında yaralıları tedavi eden hekimlerden biriydi. Ermeni vahşetinin bire bir canlı tanığıydı.

Ganire Paşayeva, 24 Mart 1975 yılında Azerbaycan'ın Tovuz bölgesinde Düz Kırıklı köyünde doğdu. İlk ve orta öğrenimin ardından Azerbaycan Tıp Fakültesi Pediatri Bölümünü ve Bakü Devlet Üniversitesi Uluslararası Hukuk Bölümünü bitirdi.

1998 yılında ANS televizyonunda muhabir olarak çalışmaya başladı. 2005 yılında Haydar Aliyev Vakfının Halkla İlişkiler Bölüm Başkanı oldu. 6 Kasım 2005'te yapılan genel seçimlere bağımsız aday olarak katıldı ve Tovuz Milletvekili olarak Azerbaycan Milli Meclisine girdi. Milli Meclisteki Uluslararası ve Parlamentolar Arası İlişkiler Daimi Komisyonu üyesi olan Ganire Paşayeva, aynı zamanda Azerbaycan-Gürjistan Parlamentolar Arası Çalışma Gurubunun başkanı, Azerbaycan Türkiye, Azerbaycan-Hindistan ve Azerbaycan Japonya Parlamentolar Arası Çalışma Gurubunun üyesiydi. Ganire Paşayeva, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde Azerbaycan'ı temsil eden kurulun da üyesiydi.

İngilizce ve Rusça bilen Paşayeva'nın Astana Yayınlarından çıkan "Aşk Başkadır" adlı şiir kitabı bulunmaktadır.

7 Ocak 2017 tarihinden itibaren Dünya Alpagut Federasyonu As Başkan Yardımcısı görevinde bulunmaktaydı. Paşayeva, 24 Eylül'de komaya girdi ve 28 Eylül 2023'te 48 yaşında vefat etti.

Mekânı cennet olsun.

Ganire Paşayeva, sadece Azerbaycan'ın

değil, 1915'te Türkiye'deki Türklere karşı Ermenilerin yaptıkları soykırımın kınayıcısıydı. Paşayeva, 30 Ekim 2019'da Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisinde kabul edilen Ermeni diasporası nedeniyle Amerika'yı kınamıştı. 2 Kasım 2019'da Kuzey Makedonya'nın başkenti Üsküp'te düzenlenen 5. Uluslar Arası Yahya Kemal Beyatlı Türkçe Şiir Şölenine katılan Paşayeva, 'Amerika Kongresinde alınan karar Türkiye'ye baskıydı. Türkiye'den intikam alma çabasıydı.' değerlendirmesinde bulunmuştu. Paşayeva, Türkiye'nin Barış Pınarı hareketiyle büyük oyunu bozduğunu belirterek, "Siz, ne yaparsanız yapın, biz sınıır güvenliğimizi, toprak bütünlüğümüzü tehdit eden bu terör örgütünün kökünü kazıyacağız, mücadele edeceğiz, dik duruşuyla bütün planların alt üst olduğunu, Türkiye'yi bu dik duruşundan vazgeçirmek için böyle kararlar alındığını, bu tip kararları şiddetle kınadığımı." ifade etmişti. Sadece sözleriyle değil, canlarıyla da Türkiye'nin yanında olduklarını, Türkiye zayıf-

larsa Türk Dünyasının da zayıflayacağını belirtmişti.

Azerbaycan'ın Ermenistan'la savaşında askeri üniforma ile cepheye giden tıp doktoru Ganire Paşayeva'yı Meryem Aybike Sinan şöyle değerlendiriyor: "Azerbaycan Türkiye kardeşliğini birer oya gibi işleyen, renklendiren, pekiştiren kahramanlardan en önemlisidir Ganire Hanım. Ondaki irfanı, kültür ve medeniyet telakkisini gördükten sonra önümüzdeki çağın Türk asrı olduğuna gerçekten inandım. Ganire Paşayeva Türkiye'de verdiği bütün konferanslarla, kültürel etkinliklerle 'tek millet iki devlet' diyen Haydar Aliyev'in bayraklaşan bu sözünü hakkıyla göndere çeken, bu gün de gelecekte de adı destanlaşacak büyük bir isimdir. Bütün Türk devletlerinde Ganire Paşayeva tanınıyor, biliniyor ve çok seviyor... Gücünün yettiği, elinin uzandığı her yerde büyük Türk milleti için çalışıyor, emek harcıyor, koşuyor, konuşuyor ve üretiyor. Hem siyasetçi hem mütefekkir, hem bilim insanı hem sanatkar, hem aksiyon hem duygu hem dava insanı... Meselelere siyaset üstü yaklaşıyor, bütün Türk milletini

amasız, fakatsız, nedensiz, niçinsiz, şartsız seviyor. Türk Cihan Hâkimiyeti mefkûresine, nizam-ı âlem ülküsüne inanıyor. Üsküp, Gümülcine, Konya, Erzurum, Ahıska, Gence, Tovuz, Kerkük, Tebriz, Budapeşte, Taşkent, Aşgabat, Buhara, Almatı, Bişkek, Kaşgar, Kazan, Ufa, Orenburg, Bahçesaray, Şuşa ve İstanbul'da... Geçmişin şaşaalı günlerini arayıp terennüm eden, o günleri yeni baştan canlandırmak için canla başla çalışan, umumi anlamda Türk diasporasını neredeyse bir başına göğüsleyen dev bir isimdir." (Türk Alemiyiz .com)

28 Şubat 2012'de SÜ Hukuk Fakültesi Mezunları Derneği ve Hilal Eğitim Vakfı'nın ortaklaşa düzenlediği Konferansta konuşan Ganire Paşayeva, batılı ülkelerinin Hocalı katliamını görmezden gelmelerini eleştirmişti. Paşayeva "Hocalı'da vahşice katledilenlerin tek suçları Türk ve Müslüman olmaktı. Bu güne kadar Meksika ve Pakistan Hocalı katliamını kınadı." demişti Türkiye ile Azerbaycan'ın tek millet iki devlet olduğunu belirten Ganire Paşayeva, kardeşin kardeşe her zaman sahip çıkması gerektiğini, birlik ve beraberlik içinde hare-

ket etmemiz gerektiğini ifade etti. Ermenilerin tarih boyunca büyük Ermenistan idealiyle yaşadığını ve bunda kilisenin büyük rolü olduğunu söyleyen Paşayeva, "Ermeniler Türkiye'nin doğusunu, Azerbaycan'ı ve Gürcistan'ı da içine alan bölgede Büyük Ermenistan kurmayı hayal ediyorlar. Bu fikir okuldan kiliseye, her yerde yaygındır. Diaspora Ermenileri bu ideal için bir araya gelmektedir. Dayanışma göstermektedir. Türk ve Azeri diasporasının ayrı düşüğünü, birlik ve beraberlik içinde olmadığımız için bugün dünyaya kendimizi anlatamadığımızı" ifade etmişti. Gaspıralı'nın dilde, fikirde, işte birlik parolasıyla harekete eden Paşayeva bütün Türk devletlerinin Türkçeyi ortak dil olarak benimsemesini, devletlerarasında ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliği ve dayanışma içinde olmasını istemişti. (1 Mart 2012 merhaba gazetesi) Avrupa Parlamentosunun ikiyüzlü siyasetini de eleştiren Paşayeva, "Terörle mücadele ediyorsunuz ama maalesef terörle mücadelede Türkiye'ye destek vermeme-niz bir tarafa Türkiye aleyhine çalışan terör örgütlerine destek veriyorsunuz. Bu nasıl terörle mücadele anlayışıdır." diyerek Avrupa devletlerinin bu tutumunu kınamıştı. (TRT haber.)

Ah Ganire ah! Ölmek için neden bu kadar acele ettin. Senin daha yapacağın çok işler vardı. Avrupa Parlamentosundaki Milletlere Ermenilerin Azerbaycan'da yaptığı Soykırımı tanıtmayı ve kabul ettirmelerini bekliyorlardı. Şüpheli ölümünün ardında kirlili ve kanlı ellerin bulunduğu inaniyo-

rum.

Ah Ganira ah! Ölüm sana bu kadar yakın mıydı? Yoksa kardeş mi edinmiştin? Mezarında rahat uyu. İnşallah kaldırdığın bayrağı taşıyacak ve yükseltecek nesil içinde yürüyecektir.

*

PAŞAKIZI GANİRE'YE AĞIT

Azerbaycan gülü, Türk milletinin öz kızı
Kuzey rüzgârlarıyla yarışın mı Ganire
Kısacık ömrüne neler sığdırmışsın böyle
Yedi düveli tuşa getirdin mi Ganire

İçimize ateş düşürdü sessiz gidişin
Kanla mı yoğrulacaktı vedasız gidişin
Milyonların hep dilinde sebepsiz gidişin
Düşlerini uykuya yatırdın mı Ganire

Hayat ne de çabuk kopardı sen dalından
Hayallerin ne oldu, çıkardın mı aklından
Sevenlerin her biri tutabilse salından
Uzak diyarlardan selam getirdin mi Ganire

Senin taşıdığın bayrak şimdi öksüz kaldı
Davan yetim, akan gözlerimiz susuz kaldı
Deli yürek dağıldı, közüyse harsız kaldı
Ecelin dolusunu bitirdin mi Ganire

Anuş'un kalbi bu haberle yandı tutuştu
Uykusu diken oldu feleğin devri şaştı
Külleri savrulup ummanlara karıştı
Mete Han'a muştunu götürdün mü Ganire

ANUŞ GÖKCE 3 Ekim 2023 Dinlendik-Çumra